

Títol: Judit i Holofernes
Autor: Artemisia Gentilleschi
Cronologia: c. 1612-1613
Tècnica: oli sobre tela
Tema: Bíblic.
Estil: Barroc (Naturalisme)
Localització: Museu de Capodimonte de Nàpols

Filla d'Orazio Gentilleschi, Artemisia (Roma 1593 _Nàpols 1653) fou una destacada pintora dins el corrent naturalista iniciat per Caravaggio. Dotada d'un talent precoç, la seva trajectòria personal va influir amb gran mesura en la seva producció pictòrica. Violada pel seu professor de dibuix als dinou anys, la seva obra es caracteritza per tractar habitualment temàtiques de dones amb un fort caràcter, en actituds i moments d'una gran força dramàtica.

La seva vida independent contrasta amb l'habitual de l'època, convertint-se en un cas atípic dins la història de la pintura. Va treballar a Florència i Roma fins que l'any 1630 s'establí a Nàpols.

Anàlisi formal i compositiu

Compositivament l'obra s'estructura entorn un triangle, on els caps dels personatges són els vèrtexs, sent el d'Holofernes el punt principal de l'acció. A ell van a parar la resta de línees compositives, així com el focus de llum que il·lumina l'escena des de l'esquerra. Un cromatisme viu defineix l'escena, destacant el vigor i el contrast cromàtic del vermell, el blau i el blanc, tres tonalitats presents també a l'obra de Caravaggio.

Temàtica , iconografia , significat i funció

Es representa el moment culminant de la història de Judit i Holofernes (Apòcrifs de l'Antic Testament). Segons la narració l'exèrcit assiri estava assetjant la ciutat de Betulia. Quan els seus habitants estaven a punt de capitular, Judit va concebre un pla per salvar al seu poble. Es dirigí al campament assiri amb la falsa pretensió de ser una desertora, estratagema que li va permetre tenir accés al general assiri Holofernes. Aquest s'enamora de la jove i organitzà un banquet a la seva tenda. Quan després del sopar el general estava totalment begut, Judit li tallà el cap amagant-lo dins un sac que havia preparat la seva serventa Abra. Al matí següent , al conèixer la notícia els assiris fugiren. L'obra mostra el moment de màxima tensió quan l'heroïna jueva amb l'ajuda d'Abra degolla a Holofernes.

A nivell iconogràfic, es molt significatiu el model que Artemisia escull per a representar a Agra. Tradicionalment, aquesta es representava com una dona gran i mai participava activament en l'acció. Aquí, en canvi, es una dona jove i forta que participa activament en la decapitació. Tanmateix, ambdues dones no expressen cap signe de compassió en els seus rostres, sinó tot el contrari. La seva expressió impassible, la seva superioritat física i una fredor emocional, que alguns han relacionat com un gest de alliberació i venjança de la pintora per la cruel violació soferta poc temps abans, defineixen l'obra.

La història de Judit i Holofernes no es admesa en els evangelis canònics. Hom la interpreta com la victòria del poble jueu sobre el seu enemic. El nom de Judit significa la Jueva i designa l'encarnació del poble d'Israel mes que el d'una persona individual. La ciutat de Betulia es desconeguda pels geògrafs. En el seu sentit hebreu Beth Eloa significa casa de deu. Alhora cap general assiri es deia Holofernes . En definitiva es pot interpretar com la victòria dels hebreus sobre els seus enemics.

La seva funció fluctua entre el triomf sobre els enemics d'Israel i la venjança plàstica de l'autora envers la seva cruenta violació.

Models i influències

La influència de Caravaggio és molt evident. En primer lloc per la captació de l'escena com si es tractés d'un fotograma fílmic, on l'espectador pot veure les accions immediatament anteriors i posteriors; en segon lloc pel fet de vestir els personatges amb indumentària contemporània, presentant-los com a gent corrent i no com a estereotips de bellesa; en tercer lloc pel dramatisme de l'escena i en darrer lloc per l'ús d'un focus lumínic efectista i conceptual que il·lumina de esquerra a dreta i en diagonal l'escena, sense que sapiguem d'on prové.

L'obra d'Artemisia es contraposa al corrent classicista d'Annibale Carracci i la seva escola.